

Výprava folkloristov z JAVORNÍKOV na Celoštátnu súťaž až NOSITELIA TRADÍCIÍ ve mi úspešná

NOSITELIA TRADÍCIÍ 2015

Nemecká poetka a historička Ricarda Huch tvrdila, že tradícia neznamená uchovávať popol, ale odovzdáva plameň. Prenesené do oblasti tradičnej kultúry a scénického folklorizmu-nositeľmi „folklórneho“ plameňa a sú lenovia stoviek aktívnych folklórnych kolektívov na Slovensku. Akýmsi pomyselným zúročením ich práce a inosti je každé tri roky aj celoštátna súťaž a prehliadka folklórnych skupín, ktorá sa už niekoľko desiatok rokov realizuje práve pod príznačným názvom Nositelia tradícií. V sobotu a v nedeľu 3. – 4. 10. 2015 tie najlepšie folklórne skupiny z celého Slovenska privítala obec Dolná Súča, ležiaca v malebnom venci okolitých hôr, s dominujúcim vápencovým Krásinom, majestátne sa vypínajúcim nad obcou, bohatá na kultúrny život a tradície. Hlavnými organizátormi boli vyhlasovateľ a garant súťaže Národné osvetové centrum v Bratislave, Trenčianske osvetové stredisko v Trenčíne a obec Dolná Súča. Záštitu nad podujatím prevzal predseda Trenčianskeho samosprávneho kraja Ing. Jaroslav Baška. Popoludnie plné ľudových zvykov, tanca, spevu a hudby otvorila Ing. Mgr. Žaneta Matúšová poverená riadením Trenčianskeho osvetového strediska v Trenčíne a starosta obce Dolná Súča a Rudolf Pleva. Po zvuku a predstavení poroty desa najlepších folklórnych skupín takmer zo všetkých samosprávnych krajov Slovenska ukázalo, čo dokázalo... Po skončení súťaže a prehliadky „zasadla“ porota za rozhodovací stôl a úinkujúci si „upratali“ svoje kroje, rekvizity, ktorých bolo neúrekom...

Sobotajší večer pre všetkých účastníkov prehliadky vrátane poroty a hostí patril pravej ľudovej zábave, tak ako to bývalo kedysi, so šikovnými „vodcami“ – lektormi tanca Katarínou Babákovou a Andrejom Kotlírikom, pričom samozrejme nechýbala pozbieraná trojlenná partia muzikantov „z piatich dedín“ v zložení: Michal Filip, Peter Obuch, Ján Tej. Ku škole tanca sa pridali aj skúsení pedagógovia Agáta Krausová a Slavomír Ondejka.

Pred polnocou bol „povinný“ rozchod do Domova mládeže v Trenčíne, kde nastal oddych, spánok, pretože na druhý deň všetkých čakal dlhý nedeľný seminár, i koncert v rímskokatolíckom kostole v Dolnej Súči, čo bol prípad FSK Javorník z Hvozdnice. A, samozrejme, netrpezlivo čakávané vyhlásenie výsledkov s galaprogramom, ktorý svojou návštevou okrem tých, ktorí prišli už v sobotu, poctil občan Dolnej Súče a zároveň aj kontrolór TSK Ing. Richard Horváth a najpopolanejšia osoba, ktorá prevzala záštitu nad týmto podujatím, predseda Trenčianskeho samosprávneho kraja Ing. Jaroslav Baška.

VÝSLEDKY CELOŠTÁTNEJ SÚŤAŽE NOSITELIA TRADÍCIÍ 2015 STRIEBORNÉ PÁSMO

FSK AKOVÁKOV - Budze vojna budze, Prešovský kraj
FSK JELENKA Jelenec - Na svätého Urbana!, Nitriansky kraj
FSK SLIANKY Liptovské Sliač - Jarné obrázky, Žilinský kraj
FSK ŠULEKOVO Hlohovec - Karmina, Trnavský kraj

ZLATÉ PÁSMO

FSK JAVORNÍK Hvozdnica - Ostala sirota, Žilinský kraj
FSK PODŽIARAN Papradno - Šiba iari, Trenčiansky kraj
FSK RASLAVICE Raslavice - Po večerni, Prešovský kraj

FSk BREZINKY Polomka - Zala na Poackovej, Banskobystrický kraj
FSk DOLINA Gemerská Poloma - O polnoci na svadbe, Košický kraj
FSk PARCHOVIANKA Parchovany - Hej, novi rok, novi rok, hej, i nova nedze a, Košický kraj

ŠPECIÁLNE CENY:

FSk JAVORNÍ EK Hvozdica, Žilinský kraj: Cena za výber a spracovanie témy

FSk PODŽIARAN Papradno, Trenčiansky kraj: Cena za vokálnu interpretáciu

FSk PARCHOVIANKA Parchovany, Košický kraj: Cena za dramaturgiu a interpretáciu

LAUREÁT celoštátnej súťaže Nositelia tradícií 2015

FSk DOLINA Gemerská Poloma - O polnoci na svadbe

Sú až v počte 320 inkubujúcich a okolo 400 divákov sa konala v kultúrnom dome Dolná Súča a pod drobnohľadom porotcov a porotky :

Predsedníčka poroty:

Mgr. art. Barbora Morongová, etnochoreologička, etnologička, pedagogička ľudového tanca, riaditeľka odboru nehmotného kultúrneho dedičstva a kultúry znevýhodnených skupín obyvateľstva, na MK SR v sekcii kultúrneho dedičstva;

členovia poroty:

Prof. PaedDr. Bernard Garaj CSc., etnomuzikológ, etnoorganológ, vysokoškolský profesor, dekan Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v NITRE;

PhDr. Andrea Jágerová, etnologička, hlasová pedagogička, speváčka, odborná pracovníčka pre folklór v Podpolianskom osvetovom stredisku vo Zvolene;

PhDr. Martin Mešša, etnológ so zameraním na ľudové výtvarné umenie, kroje, remeslá, dlhoročný pracovník ÚUV-u;

Mgr. art. Miroslava Palanová, choreografka, pedagogička ľudového tanca, riaditeľka Liptovského kultúrneho strediska;

Ing. Jozef Lehocký, tanečník, choreograf, spevák, hudobník a predovšetkým zberateľ ľudových piesní;

Juraj Matiaš, dlhoročný osvetový pracovník, vedúci FSk, odborný metodik pre folklór, divadelný režisér a dramaturg.

Zapísala: Jaroslava Kohútová, TNOS Trenčín

Výprava folkloristov z JVORNÍKOV na Celoštátnu sú až NOSITELI A TRADÍCIÍ ve mi úspěšná

Folklorná skupina Podžiaran vznikla v roku 1982, no za iatky innosti folklornej skupiny spadajú ešte do 60 – tých rokov minulého storočia. Založili ju speváky Vilma Šamajová, Helena Žilínková, Helena Turiíková a Helena Ceconíková, ktoré spievali ešte pod Slovenským zväzom žien. Postupne sa k nim pridávali aj muži. Mala viacerých vedúcich a od februára 2011 som vedúcou ja. Aj som sa zo začiatku bála, ako ma hlavne starší budú rešpektovať, ale doteraz s tým nemám žiadny problém. Práve naopak. Spolu s Podžiaranom som si zobrala na starosť aj Detskú folklornú skupinu Podžiaranek, v ktorej spievajú deti zo Základnej školy v Papradne (v súčasnosti aj z materskej školy). A tak máme v Podžiarane dievčatá, ženy a mužov a spolu s Podžiaranekom nás je skoro 70. To komu by sa nedalo zvládnuť a preto vo folklornej skupine Podžiaran je mojím zástupcom Patrik Kaprálik a Podžiaranek v súčasnosti vedie Denka Macošincová.

Zaviedli sme hlasové rozprávky, ktoré boli zo začiatku aj trochu smiešne, ale dnes si to už bez nich nevieme predstaviť. S radosťou si zaspievame červená ružička, modrá fialička (o čom Tónko pred inými tvrdí, že je to nová pieseň :D). Dohodli sme sa na 50 centovej pokute za „škaredé“ slová, a tak sa stalo, že si to niektorí aj predplatili... No dnes už nič také nepotrebuje. Piatkové skúšky za nezaobídu bez vtipných príhod a vzájomného dohovoru. Najväčšími beneficiármi sú Vilko Kontil (87 rokov, ktorý už teraz s nami nespieva) a Paľko Máček (79 rokov). Pri ich príbehoch a vtipných komentároch občas neviem, či sa mám červená alebo sa smiať. A veru sme z nich aj námet na scénku vypáliť. Aj keď spolu trávimy skoro každý piatok a väčšinu víkendov, vždy si nájdeme čas a dvakrát do roka sa stretneme aj s našimi rodinami – v lete na chate u Patrika Kaprálika na Ozvenách brusnianskej doliny, kde si dobrý guláš navaríme a 27. decembra nás naša členka Hanka Beníková pozve na Kolibu na vianočné posedenie.

Základ nášho repertoáru tvoria hlavne trojhlasne spievané papradnianske piesne – trávničky. Keďže sú pomalé, na hodoch alebo iných nesúťažných vystúpeniach spievame aj rôzne rýchle piesne z celého Slovenska... no my si slová radšej do tej našej papradnianskej iny preložíme :D. (Čím krkolomnejšie slová, tým lepšie... veď skúste zaspievať: Viem ja jeden reksnerperla interfajér hájiček. V tom hájičku šinka brnka zvonka cinká, domeček...) Okrem toho vždy na Ondrejovské hody nejaké vtipné scénky vymyslíme (doteraz najpodarenejšia je Nakuka, ktorá je aj na youtube), no nezabúdame ani na zvyky, ktoré u nás boli a tie sa snažíme nacvičiť a dať na javisko (Chodenie po máji, Šiba iari, Betlehonci,...). Naše hody by sa nerátali, keby nás svojimi vtipmi nepotešila Betka Hanajíková. Jeden lovek ale nevie všetko. Preto som rada, že máme medzi sebou Iza Mikudíka, ktorý pozná to naše nárečie a vie vymyslieť úžasný scenár a dialógy, ktoré potom spoločne dotvoríme a Božku Bašovú, bez ktorej si pohyb na javisku už nevieme predstaviť.

Ale každý v nie om pomáha, a tak nám to ľahšie ide. Okrem spevu hráme aj na harmonike a heligónkach a od minulého roku aj na rífových piesňalkách. Vystupujeme nielen na rôznych akciách a podujatiach v Papradne a po celom Slovensku, ale aj na folklórnych festivaloch – v Hornej Marikovej, Lysej pod Makytou, Lednici, Východnej a Detve.

Vydali sme dve CD – Ej, hora, hora a V srdci Javorníkvo a hádam sa nám aj to viano ne ešte podarí. Natáli sme videoklipy do Kapury (RTVS), Šlágru, ale aj TV Senzi. Z NOC z Bratislavy k nám prišli natáa Betlehoncov. Zberáme staré fotografie, ktoré postupne publikujeme, v obecných novinách Polazník uverejujeme znotované papradnianske trávnicce. Vďaka Robovi Balušíkovi a Oliverovi Rochovi máme svoju webovú stránku www.podziaran.sk, kde sú okrem iného popísané aj rôzne zvyky z Papradna, ale aj znotované papradnianske piesne. Vladkovi Šimíkovi vďaka a íme za naše logo aj za logo festivalu V SRDCI JAVORNÍKVO.

Založili sme aj tradíciu jánskych slávností v Papradne, ktoré sa nesú pod názvom V SRDCI JAVORNÍKVO (pod a titulnej piesne festivalu a tiež preto, že Papradno je srdcom Európy :D), kde sme chceli dať priestor folklórnym skupinám, ktoré sa často na tie veľké festivaly nedostanú. Veľmi práve skupiny sú nositeľmi tradícií. Minulý rok sa vďaka dvom dievčatám z Považského osvetového strediska v Považskej Bystrici – Danke Ľižmárovej a Danke Mahútovej – konal festival v rámci projektu Autentické hodnoty v Javorníkoch ukryté. Okrem festivalu sme vytvorili aj putovnú výstavu fotografií a ešte cennejšiu knižku s rovnomenným názvom, ktorá predstavuje folklórne skupiny z blízkeho okolia, históriu a zvyky obcí, ktoré spolupracovali na tomto projekte a unikátnu zbierku ľudových piesní, ktoré boli znotované aj vďaka tomuto projektu.

No ni z toho by sa nám nepodarilo, keby sme nemali podporu od obce. Za ten čas, ako som vedúcou, sme si dali uši kroje, obec spolufinancovala práve spomínaný projekt, ale aj ostatné ročníky festivalu a rôzne kultúrne akcie v našej obci. Stretávam sa s vedúcimi rôznych skupín a viem, že to nie je samozrejmosťou. Preto by som sa chcela ešte raz poakovať nášmu starostovi Romanovi Španihelovi a poslancom, že podporujú kultúru v našej obci a Vierke Zboranovej, Oľge Klabníkovej a Danke Smädišovej, ktoré nám okrem toho aj na akciách pomáhajú.

V minulosti mal Podziaran viaceré úspechy na krajských súťažiach, no a muži niekedy okolo roku 1983 získali prvé miesto na celoštátnej súťaži folklórnych skupín. Tak som sa aj ja snažila nadviazať na tento úspech. No nebolo to zo začiatku ľahké. To, že lovek vie spievať, ešte nestačí. Je treba dať pozor na veľkosť a mali kostí, ktoré sú ale v konečnom dôsledku veľmi podstatné. Či sa jedná o úpravu vlasov a kroja, ale aj príchodu a odchodu z javiska, úsmevu na tvári... Pri tom sa mi vynorí jedna skúška, keď Božka hovorila našim mužom... „ukážte zuby“... a tak dedko Vilko vytiahol protézu. A tak sme postupne každý rok získali vyššie ocenenie.

Tri roky po sebe sa nám podarilo dostať na celoštátnu súťaž. V roku 2013 sme spolu s Denkou Macošincovou získali strieborné pásmo v kategórii sólo, duo. Po roku sme sa do Habovky vrátili s našimi deťmi, ktoré tiež získali strieborné pásmo v kategórii speváckej skupiny. A tento rok bol pre nás najúspešnejší. Veľkým prebojom sa na celoštátnom kole spomedzi tisícov skupín je niečo úžasné. Naš region má silné zastúpenie, čo sa ukázalo aj na krajskej prehliadke, ktorú organizovalo Považské osvetové stredisko v Považskej Bystrici a obec Papradno – a to je už folklórna skupina Limbora, Manínek alebo Praznovanka, no aj ostatné. A nie je nič krajšie, ako keď Vám po súťaži prídu Podžiaranci pod okno zaspievať a poľakovať :D.

Spomedzi desiatich folklórnych skupín z celého Slovenska sme v Dolnej Súťi získali zlaté pásmo a špeciálnu cenu za vokálnu interpretáciu, teda za spev. Je to pre nás obrovský úspech, veľa práve na spev sme hrdí. O čom krajšie bolo, keď nás prišiel na súťaž podporiť autobus fanúšikov z Papradna, aj s deťmi z Podžiaraneka! Takú silnú podporu sme mali jediná folklórna skupina na súťaži. No úspešní sme neboli len my. Aj keď sú len spoza kopca, patria už do iného kraja. Naši kamaráti z FSK Javorníka z Hvozdnice, pod vedením Juraja Jakubíka, s pásmom Ostala sirota získali tiež zlaté pásmo a špeciálnu cenu za výber a spracovanie témy. Tak bola naša výprava folkloristov z JAVORNÍKOV veľmi úspešná.

Keďže má súťaž názov Nositeľia tradícií, folklórne skupiny súťažili v zvykoslovných pásmach. My sme si vybrali obdobie Veľkej noci a pásmo sme nazvali Šiba iari. Za chodením po máji, kedy na Kvetnú nedeľu chodila skupina dievčat s ozdobeným májom (jednou vetvičkou) *po númeroch* a spievali pieseň *Prišiel Pán Boh z Jasliček*. V domoch im dávali za odmenu vajíka pre šiba iarov, ale v bohatších rodinách aj nejaký ten peniažek. Ako babka Julinka Bašová povedala, „Najprv išli k Jankavíkovi, lebo tam im veždy dali päť vajec“ a pokračovalo šibákmi (Veľkým pondelkom), kedy mládenci chodili prelepení v maskách, mali oblečené sukne, záponky, staré *handrišská*, bombarďáky, ktoré im bolo vidno spod sukne. Nesmeli medzi nimi chýbať ženích s nevestou. Nosili so sebou Emíka (z handier urobeného panáka), s ktorým vyvádzať rôzne somariny: hodili ho do rieky, pohadzovali si ho medzi sebou, hladkali ho a ponáhľali sa aj s ním za dievkami. Scenár a choreografiu robil Izo a Božka, piesne sme vybrali skôr vtipné, aby dotvorili atmosféru. No nesmeli chýbať aj naše trávnice.

Čo ešte pripravujeme? Určite niečo pekné na Ondrejovské hody a 27. decembra chystáme Vianočné vianočné koncert, ktorý bude v našom kostole a bude v domčeku aj FSK Javorníka.

Z rozhovoru s vedúcou FSK Podžiaran Lenkou Jandušíkovou pre regionálne médiá a podkladovú tlačovú správu Jarky Kohútovej z TNOS Trenčín pre www.pospb.sk spracovala:

Dana Mahútová – metodik pre folkór, Považské osvetové stredisko v Považskej Bystrici

Autor fotografií: Dana Mahútová

V Považskej Bystrici, 20. októbra 2015